

Kaip užsidirbti pragyvenimui Aukštadvaryje

Ne tik karas [Pirmas pasaulinis karas], bet ir pablogėjanti ekonominė situacija turėjo didelį poveikį miesto gyvenimui. Ypač sunku buvo daugiavaikėms šeimoms. Tiesa, mūsų miestelyje buvo 42 vaikai iki šešerių metų ir tik 25 vaikai nuo šešerių iki keturiolikos metų. Net ir tuo atveju, jei atsižvelgtume į tai, kad karo metais vaikų gimstamumas sumažėjo, būtų klaidinga sakyti, kad po karo grįžo „senos geros dienos“, kai šeima susilaukdavo nuo 10 iki 12 vaikų.

Miestelyje dirbo: 17 krautuvininkų, 17 amatininkų (tarp jų 5 siuvėjai, 3 kalviai, 2 batsiuviai), 1 antklodžių siuvėjas, 2 pamaininiai darbuotojai (tai buvo du broliai, kurie atlikdavo ir kitus darbus, pvz., skardininko, kirpėjo, dažytojo, skėtininko), 1 kailiadirbys, 1 stiklius (moteris), 1 račius, 1 žvejys, 4 statybininkai, 2 vilnos karšėjai, 1 kalkių gamintojas, 1 giros gamintojas, 1 vairuotojas, 4 mėsininkai (visi iš vienos šeimos), 3 prekeiviai išnešiojamomis prekėmis, 2 sodininkai, 4 asmenys be aiškaus užsiėmimo, 3 dvasininkai (rabinas, skerdėjas, kuris drauge buvo ir kantorius, sinagogos prižiūrėtojas, kuris drauge buvo ir chederio mokytojas), 2 Talmudo studijuotajai, 1 pirtininkas, 1 felčeris. Be to, buvo 7 siuvėjos (keturios iš jų ištekėjusios), 1 moteris, kuri siuvo kojines, ir viena – kuri dažė audinius.

Šie skaičiai įrodo, kad miestelio produktyvumas buvo ne toks mažas, kaip galėtų atrodyti. Bendras dirbančių asmenų skaičius sudarė apie 25 proc. suaugusių miesto žydų skaičiaus. Atsižvelgiant į tai, kiek asmenų jie išlaikė, procentinė dalistampa dar didesnė. Keli amatininkai turėjo mokinių. Vienas jaunas vyras mokėsi (iš nežydo) šaltkalvystės, vienas norėjo tapti kalviu, trys buvo mokomi siuvėjo profesijos. Penkios jaunos moterys mokėsi tapti siuvėjomis. Akivaizdu, kad amato įvaldymas nebuvo žydų perduodamas iš kartos į kartą.

Svarbu paminėti tai, kad pastaraisiais metais krautuvininkų skaičius sumažėjo nuo 30 iki 17, t. y. maždaug 40 procentų. Tam įtakos turėjo konkurencija, nepaprastai dideli mokesčiai ir tiesiog ribota prekių paklausa. Šiose krautuvėlėse būdavo prekiaujama įvairiais gaminiais, taip pat ir galanterija, buvo galima įsigyti bakalėjos prekių, vaistų. Norėdami sutaupyti kelis grašius, valstiečiai važiuodavo į miestus, kur vykdavo didesni turgūs. Kiekvienas miestelis turėjo savo turgaus dienas. Per likusias savaitės dienas prekyba parduotuvėse beveik nevykdavo. Bet net ir turgaus dienomis krautuvininkai varžėsi su prekeiviais, atvykusiais iš kitų vietovių.

Sunku nustatyti, kiek vidutiniškai uždirbdavo krautuvininkas. Jei paskaičiuosime, kad mažų parduotuvių savaitinės bruto pajamos siekė nuo trijų iki šešių dolerių, sunku įsivaizduoti, kaip krautuvininkas galėjo iš to pragyventi. Svarbi buvo finansinė Amerikoje gyvenančių giminių parama. Keturi krautuvininkai užsidirbdavo papildomai kaip vežikai, vežiodami keleivius iš geležinkelio stoties ir į ją arba iš vieno miesto į kitą. Kiti krautuvininkai skersdavo gyvulius, taip gaudamimėsos dalį ir sau.

Apskritai sunku tiksliai apibrėžti miestelių gyventojų profesijas, nes daugeliu atvejų tas pats asmuo galėjo būti parduotuvės savininku, amatininku, vežiku ir t.t. Kalbant apie asmenis „be užsiėmimo“, viena yra aišku: jie negyveno „iš oro“, jie dirbdavo atsitiktinius darbus. Kartais jie uždirbdavo kelis grašius turguje perparduodami vištą, kelis kiaušinius, gyvulių šerius, sėklas (žiemą), vaisius (rudeni), grūdus (vasarą). Kartais (bet labai retai) šie asmenys užsidirbdavo kaip verslo sandorių tarpininkai, piršliai ar pan. Kokie keturi ar penki periodiškai kirsdavo miško medžius. Šie asmenys buvo dori žmonės, turintys šeimas, juos rėmė uošviai. Gavęs žmonos kraitį, vyras galėdavo investuoti kelis šimtus rublių į mišką. Tačiau tokie jauni nepatyrę vyrai greitai iššvaistydavo žmonos kraitį.

Tokiems žentams priklausė didžioji miestelio parduotuvių dalis. Kadangi daugiau nebuvo ką daryti, jie atidarydavo parduotuvę. Tačiau po kurio laiko didmenininkai jų nebekredituodavo, be to, reikėjo mokėti didelius mokesčius. Taigi vargu ar buvo naudinga likti tokiam versle.

Ištrauka iš knygos: Hirsz Abramowicz. *Prarasto pasaulio portretai: Rytų Europos žydų prisiminimai prieš II pasaulinį karą* / red. Dina Abramowicz ir Jeffrey Shandler, vert. Eva Zeitlin Dobkin. Detroitas: Veino universitetas bendradarbiaujant su YIVO institutu, 1999, p. 79–81.